

Szada és Szokolya községek főépítésze: Jánosi János

„Mindig igaz volt, de a mai világban szerintem még inkább igaz, hogy mesterek nélkül nagyon nehéz bármilyen munkát jól végezni. Nekem szerencsém volt, mert az én mesteremet először is úgy hívták: Makovecz Imre, azután az aszódai főépítészség kapcsán: Ekler Dezső.”

Mikor és hogyan lett főépítész?

Hát ez jó történet. Első főépítészségem Aszódon volt, amikor a régi Makonában dolgoztam, ahol kb. 40 építész dolgozott együtt. Friss diplomásként kerülünk oda. A főépítészi megbízás a '80-as évek végén

történt egy konkrét munka kapcsán, amelyben Varga Csaba barátommal Ekler Dezső mellett inaskodtunk Aszód fő utcájának tervezésében. A polgármester Makovecz Imrét kereste meg azzal, hogy Aszód egykori zsidó kereskedő főutcáját – ami gyönyörű szép eklektikus utca és az átkos rendszerben eléggé tönkretették – újítsa fel és találja ki annak hosszú távú fejlesztését.

Makovecz Imre már a '70-es évek végétől hangoztatta, hogy főépítészekre szükség van. Abban az időben nagyjából annyi építész volt az országban, ahány település. Ebből adódott az a gondolat, hogy minden településnek legyen főépítésze, aki segíti a településfejlesztési és építészeti munkákat. Fiatal inasként azt láttuk, hogy a főépítészség nem hivatali állás, a főépítész olyan építész, aki segít a fejlesztési és értékmegőrző munkában. Nem gondoltuk a főépítészséget önálló szakmának.

Később az aszódai főépítészség mellett lettem Szada főépítésze is. Amikor Vécsey László lett Szada polgármestere a '90-es évek végén, látta azt a fejlődést, amit egy szomszéd település, Veresegyház ért el, amelyet annak tulajdonított, hogy ott volt főépítész. Amikor polgármester lett, úgy döntött, hogy neki is szüksége van főépítészre. Megkereste Zsigmond Lászlót, Veresegyház főépítészt, hogy mit szólna a feladathoz. Ő akkor már két települést vitt, ezért ajánlott engem. Így kerültem Szadára, több, mint tíz éve. Tavaly év elején pedig megkeresett Szokolya polgármester asszonya, így tavasz óta már Szokolya főépítésze is vagyok. Egy ideje már Aszódot nem viszem, jelenleg két településen vagyok főépítész

Mennyiben építészeti tevékenység a munkája, vagy inkább várostervezési munka? Az egyes épületek megítélésén vagy azok városszövetbe illesztésén van a hangsúly?

Egyértelműen építésztként gondolkodom. Ezt egy példával tudnám szemléltetni, Aszódra készítettem annak idején szabályozási tervet is. Igyekeztem minél szigorúbbat készíteni, mégis elsőként én léptem át a saját szabályozási tervem által felállított kereteket, amikor terveznem kellett. 28 évesen már főépítész voltam Aszódon, amit csakis úgy

vállalhattam el, hogy az adott településre tervezek is, mert a főépítész egyik legfontosabb feladata a példamutatás. Ez sajnos nem általános, sőt ahogy a gazdasági érdekek egyre inkább átítatnak mindent, sokan ezt szinte már a korrupcióval határos szituációnak gondolják. Mindig azt mondtam a települések vezetőinek, vagy az építész kollégáknak is, hogy engem egy testület bízott meg, ha ez a testület azt tapasztalja, hogy a főépítész visszaél a „hatalmával”, minden munkát ő akar megtervezni, akkor kirúghatja. Ennél jobb fék nem kell, ez egy bizalmi állás. Nem is az történt, hogy mindent én terveztem, de természetesen terveztem házakat. Amikor Aszód főépítésze lettem összehívtam azokat az építészeket, akik itt szoktak dolgozni. Elmondtam, hogy én mit szeretnék, mit tartok fontosnak, amit igyekeztem azután szabályozási tervekkel, vagy Aszód esetében konkrét munkával, a Fő utca felújításával bemutatni. A gondolatainkat nem csak szabályozási elemekkel írtuk le, hanem rajzokat is készítettünk. Egy idő után láttam, hogy kik az ügyesebb tervezők, akiket igyekeztem helyzetbe hozni. Itt megint nem korrupcióról van szó, ez természetes folyamat: az ember szívesebben ajánl olyan építészt, akiről tudja, hogy igyekszik helyi specifikus dolgokat csinálni és jobban odafigyel a megrendelőkre. Előbb-utóbb az élet egészséges rendjéből adódóan kialakult egyfajta hierarchia. A közösségi épületeket (művelődési ház felújítása, óvoda, bölcsőde) megterveztem, mert meg akartam mutatni az elképzeléseimet. Nagyon sokan gondoljuk ezt úgy, hogy sok ingyenmunkát elvégzünk főépítészként (egy közzöntőablát, egy kis tér burkolását, egy szemetest), amikor pedig bejön egy nagyobb tervezési munka, akkor természetesen azt is. Tervező építésztként a 6-8 év alatt megszerzett helyismeret is sokat segít.

Főépítésztként mennyire határozza meg a települési arculatot, a városképet? Mennyire enged szabad teret az építésznek, van-e erre valamilyen szerv – tervtanács –, amely úgy határolja le a lehetőségeiket, hogy konszenzuson alapuló végeredmény szülessen?

Ez a főépítészség egyik legfontosabb kérdése. Azt gondolom, hogy a világ sokszínű, és fontos az egyéniség, de fontos szempont az is, hogy a tervező illeszkedjen a főépítész víziójához. Például egy aszódai főutcaéhoz hasonló programban a főépítésznek kutya kötelessége, hogy olyan történelmi tudatot is visszahozzon, amelyben már nem csak építészeti kérdéssről van szó. A most felnövekvő generációnak különösen fontos, hogy ne szétromboljon utcaképet lásson maga körül, hanem olyat, amit természetesen vesz Ausztriában, Franciaországban, esetleg Angliában és jól érzi magát benne.

Aszód esetében egyértelműen ezért indult a munka, hogy ezt visszaállítsuk. Minden helyszínre olyan épületet kell elhelyezni, ami harmóniában áll a környezetével. Az, hogy

1

2

1. Faluközpont,
látványterv,
építész:
Jánosi János

2. A faluközpont
beépítése,
építész:
Jánosi János

az épületek azután milyen nyelvezettel születnek meg, nem főépítési kérdés. Minden építésznek jó, ha egy bizonyos szintig szabadságot kap, de sajnos azt ma is kevesen értik meg a szakmából, hogy ezeken a településeken jellemzően nem Ybl- és Kossuth-díjas építések tömege rajzol házakat, hanem a szakma minden része a technikustól a családi házas maszekológig. Itt nem arról beszélgetünk, hogy nekem a modern stílus tetszik-e, vagy arról, hogy én organikus építész vagyok, ezért nem akarok itt látni egyetlen modern házat sem – nem erről szól a történet.

Benne volt a kérdésben a tervtanács is. Általában ezeken a kisebb településeken a szódástól a boltosig számos „átlagember” ül a képviselő-testületben. Arról meggyőzni a képviselőket, hogy még ki kellene fizetni 5-6 építész, akikkel kéthetente összeülünk, nagyon nehéz – miközben olyan szintű problémákról beszélgetünk, amikhez szerintem nem kell külön tervtanács. Sokszor azt tapasztalom, hogy a tervtanács (Óbudán és Szentendrén is tag vagyok) – tisztelet a kivételnek és nem megbántva senkit – két hibába esik: vagy korrigál, vagy tervez. A tervtanácsok szerintem ne tervezzenek. Makovecz Imrénél azt tapasztaltam, hogy egyetlen, az irodában tervezett házról sem szólt így bele a tervezésbe; pedig az ő irodája volt és az ő neve alatt futott a legtöbb megrendelés, mégse mondta meg soha, hogy mit csináljunk. Azt mondta: döntsük el, mit akarunk csinálni, ami után felhívta a figyelmünket a várható hibákra, vagy arra, hogy mi nem passzol az általunk tervezett épülethez. Az volna a helyes irány, hogy meggyőznénk a megbízót: igen kérem, önnek a mediterrán tetszik, de az utcaképetben lát ön 30 fokos tetőt? Ha nem lát, akkor annyit tegyen már meg, hogy az utcaképhez legalább kis mértékben igazodik. Ha egyszer egy utcaképnek van karaktere (amit hívhatunk genius locinak is), azt kell elősegíteni, hogy ez megmaradjon. Kistelepüléseken nem látom értelmét a tervtanácsnak, mert ezeket a javító dolgokat egy személyben is jól el lehet végezni.

Jól viszonyulnak a helyi építészek az Ön hozzáállásához?

Azt tapasztalom, hogy 90%-ban igen. Persze 10% más-hogy gondolkodó mindig akad, aki kijön Szadára szép nagy autóval és megmondja, hogy mi legyen; vagy éppen egy építész, akinek exhibicionista hajlamai vannak és úgy gondolja, hogy élete házát tervezi meg, amibe egy főépítész ne szóljon bele. Ezen jogszabályokkal vagy tervtanáccsal sem lehet változtatni. Amikor hat hónap volt egy építési engedély megszerzésére, és beleszóltak a tervbe az utolsó szögig, attól sem lett jobb az építészeti színvonal, mint most, hogy egy bejelentéssel gyakorlatilag építheti is a házat a megrendelő.

Az Ön munkáját mennyire befolyásolják a mostanában gyakori jogszabályváltozások?

Ez nagyon nagy probléma. Megnehezíti a hétköznapokat, hogy 30 év gyakorlat után is kénytelen az ember jogszabályokat bogarászni, hogy megtudja, most mit lehet és mit nem. Ezek a változtatások – bármennyire lelkesen és jóakarattal készítik is elő – hatalmas gondot okoznak. Persze az talán nem rossz irány, hogy bevezetnek valamit, kipróbálják, azután majd módosítják, ahogy az élet megköveteli, de féltő, hogy ebből megint káosz keletkezik. Persze az építési engedélyezés korábbi rendszere, ahol egy családi ház dokumentációjában mondjuk 38 oldal volt a szöveges anyag és 3 vagy 4 oldal a terv, szerintem sem jó. Amikor erről folytak egyeztetések az Országos Főépítészeti Kollégiumban én is részt vettem. Ezek a jogszabályalkotások olyan összetettek, hogy szinte lehetetlen igazán jól írni... Ám minőséget nem lehet jogszabállyal létrehozni. Hiába hozunk egyre több szabályt, akik eddig is kikerülték és eddig is ügyeskedtek, azok ezután is ki fogják kerülni azokat, akik meg tisztességgel szeretnének jó házat csinálni – adott esetben tisztességes megrendelőnek – azok rosszul járnak, mert be fogják velük tartatni azt, ami le van írva. Mondtam is egy példát erre az egyeztetéseken. Kezembe került nagyapám 1933-ban épített házának az építési engedélye, ami gyakorlatilag két A4-es oldal volt, csak szöveges leírás.

3

4

5

Az én bányász-paraszt nagyapám is megértette, hogy mi van odaírva. Én a főépítési kollégium egyeztetésén hoztam egy fényképet a '30-as évek bakonyi faluképéről. Az úgy nézett ki, amiről most álmodoznak a főépítésszek: minden ház egységes, illeszkedik egyik a másikhoz, mégis egyediek, minden házon egy kicsit máshogy van az ablak, a bejárat vagy a tornác. Nincs hiú ábrándom, elúszott már ez a hajó: fizikálisan tönkretették, tönkretettük az országot, de tudatilag is, ám amit mégis rendbe kellene tenni valahogy.

Mi a véleménye a típustervekről és a településképi ajánlásokról, amelyek mostanában készülnek?

Erről két dolog jut eszembe, az egyik egy anekdota. A Makona irodájával majdnem szemben volt a Madách térnél a TTI, a Típus Tervező Intézet. Nagy állami vállalat volt ez a '80-as évek végén. Rendszeresen jöttek be emberek hozzánk azzal, hogy vásároltak egy típustervet, de nem tartják megfelelőnek. Egyszer pont Makovecz Imrébe akadt bele egy ilyen megbízó, aki mondta, hogy házat szeretne terveztetni, azaz nem is terveztetni, mert most vásárolt a TTI-ben egy típustervet, de hát nem így szeretné, hanem úgy... „Jöjjön, nincs típus ember, mindenki más. Na vett egy típustervet, az egy hülyeség, de maga mit szeretne, például kezdjük onnan, hogy magának mi a foglalkozása, mert nem mindegy, hogy kinek tervez az ember” – mondta neki. Az ember meg csak állt ott, hogy ő csak azt szeretné, ha a konyha... „Na mi a maga foglalkozása ember, hát maga csak nem rendőr?” „Hát de, rendőr vagyok.” Na, innentől kezdődhetett a valós tervezés. Szóval mindenki megvásárolta a típustervet, aztán jött és áttevettette velünk. A másik dolog megint egy példával szemléltethető. Devecserben a vörös-iszap katasztrófa kapcsán a Kós Károly Egyesülés építései részt vettek az újjáépítésben. Az újjáépítés nyolc-féle típuserv felhasználásával, állami beruházásként, meghatározott keretek között zajlott.

Megszabták, hogy ki hány m² -t kaphat kárpótlásként. Mi ennek megfelelően megterveztük az alapvető struktúrát, a típusterveket, de minden házra egyedi homlokzati elemek kerültek. Sőt az alaprajzot is – a főfalakat kivéve – egyedileg egyeztetettük minden megbízóval, külön nekik terveztük meg a konkrét tervet. A típustervben lehet, hogy van egy egészséges jobbító szándék, de nem úgy, mint a '60-as években a nagy árvíz után, amikor a kockaházak elterjedtek a Tisza mentén. Akkor az volt a modern, sőt később sokan maguktól is építettek hasonlókat. A jó típuserv lehet jó példa, megfelelő adaptálással. Én terveztem már vagy 100 családi házat életben és volt, hogy típustervet is, de mégsem volt soha kettő egyforma.

Szadán jellemző a típustervek alkalmazása?

Mi a jellegzetes irányvonal?

A helyettes államtitkárság által szorgalmazott típustervek még nincsenek meg, ilyen értelemben nincs típus. Amúgy nagyon vegyes a kép. Mindig a kor divatjának megfelelő, hogy éppen a mediterrán a divatos, vagy valami modernebb változat. Főépítési egyeztetések kapcsán igyekszik az ember ebből az általános katyvaszból kibillenteni az embereket, még az építészt is, ha úgy látom, hogy szükség van rá. Imre példájával: a rendőrt ki tudta billenteni, ami után olyan beszélgetés keletkezett, amiből valós problémák jöttek elő és lehetőség nyílt annak az embernek az igényeihez igazodva tervezni. Én karakterekben gondolkodom, igyekszem azt vallani, hogy minden helynek és minden tájnak megvan a maga karaktere, amin belül súlyozni kell. Más egy főtér Szada, Szokolya vagy Aszód esetében, más egy főutca, vagy más egy új telekosztáson való építkezés, ahol inkább az utcai homlokzatra, egy alap-jellemvonásra, adott esetben egy kerítésre összpontosítok, mint a ház többi részére. Az ember mindig megpróbálja úgy igazítani a dolgokat, hogy a sokszínűségből valami minimális egység legyen.

3. Óvoda felújítása, kerttervező: Szakács Barnabás

4. Thermál-fürdő és környezetének beépítési látványterve, építész: Jánosi János

5. Temető urnafal és kerítés terve, építész: Jánosi János

6. Temető
urnafal és
kerítés,
építész: Jánosi
János

Milyen fázisban szokták bemutatni a terveket?

Régebben a mi műszaki osztályunkról úgy nem mehetett ki építési engedély, hogy azt a főépítész nem látta a legkisebb bódétól kezdve, de ez településenként változó. Bizonyos esetekben a főépítészek a családi házakkal nem foglalkoznak, ami remélem, csak idő hiánya miatt van így, mert szerintem egy főépítésznek mindent látnia kell. Ennek megfelelően egy idő után kialakul egy rend az építészek és a főépítészek között, tehát tudják már, hogy nekem mik a szokásaim és az építészek jórészt igazodnak ehhez. Alapvetően már vázlattervvel jönnek, hogy ne kelljen adott esetben az egész tervet átrajzolni. A véleményezés nálunk soha nem történik levélben, csakis személyes egyeztetéssel. Nagyon ritkán volt olyan, hogy azt mondtam valamire: ezt aztán nem. Inkább az a jellemző, hogy kis változtatással a terv a helyére kerül, vagy az építészekkel megkeressük azt a kompromisszumot, amivel mindketten elégedettek lehetünk. A főépítész sem mindentudó, én is igyekszem megismerni, hogy az építető mit miért akar, és adott esetben az én száraz szakmai véleményem is változik. Most az új jogszabályokkal kicsit nehezebb a helyzet. Szadáról elkerült az építési engedély kiadása Gödöllőre, a járáshoz. A járási hivatalban (nem akarok megbántani senkit) hivatalnokok ülnek. Szada számukra egy nyűg, kimenni a legkritikább esetben van idejük, vagy például a gödöllői műszaki osztály vezetője jogász, aki csak a jogszabályt tudja ellenőrizni. Ki is alakult egy idő után az a fajta közös munka, hogy bizonyos dolgokkal nem kell foglalkozniuk, elküldik a főépítészhöz az engedélykérőt, ők pedig a végén a jogszabály szerint átnézik: előkert, hátsókert, stb. Mindenkinek az lenne a jó, ha helyben adnák ki az ilyen engedélyeket. Helyben a valós problémák, valós igények mérhetők fel. A helyi intézkedések sokkal életszerűbbek lehetnek és adott esetben sokkal kevesebb idő lehet elég az ügyintézésre.

A tavalyi évben még ez a rendszer is teljesen megváltozott az újabb rendelettel. A 300 m² alatti családi házak esetében 2017. január 1-től már a bővítések is egyszerűen bejelenthetők. Egyrészt a bővítések bevonása ebbe a körbe teljesen logikus lépés, hiszen azért ez vicc volt – legyünk őszinték –, hogy a 300 m²-es családi házhoz csak bejelentés kell, de ha egy ablakot üt valaki a házára, vagy hozzátold 10 m²-t, akkor komplett építési engedélyezési dokumentációt kellett beadni. Szada esetében sajnos az építési engedélyek 90%-a ez utóbbi kategóriába esik... Jelen pillanatban én azt érzem a legnagyobb problémának, hogy a főépítészt egyfajta gáncsnak, nem pedig segítségnek fogják föl a politikusok, a bürokrácia egyik elemeként kezelik a főépítési rendszert. A főépítésztől azt gondolják, hogy az csak kötözködik, lassítja az építkezéseket. Ez így nincs jól és nekünk főépítészeknek kell dolgoznunk azon, hogy ezt a képet javítsuk. Ez az intézmény nem gáncs, sőt azt gondolom, hogy még a mostani rendszer is lehet jó. Nem szabad több jogszabályt hozni, legalábbis a nagy elemek már maradjanak meg. Állandóságra volna a legnagyobb szükség. Az állandó rossz is jobb, mint az állandóan változó jó... A mai szabályozásban a legkevésbé érthető rész, hogy a bejelentést miért a kormányhivatalok „bírálják el”, sokkal jobb lenne, ha ez is visszakerülne főépítési hatáskörbe. Adják vissza a használatba-vételt is a polgármesternek, a jegyzőnek, vagy akinek akarják. Ezen kívül fontos lenne a jó minta is. 28 évesen én sem tudhattam még magamtól főépítész lenni, kellettnek az előképek. Mester nélkül, minta nélkül elég nehéz lehet, én még így is csak fokozatosan sajátíthattam el, hogy hogyan tudom a legjobban végezni ezt a munkát. Tiltással nem érünk el semmit, jogszabályokkal sem. Úgy látom, hogy a főépítési rendszerről hallani sem akarnak egyelőre, pedig főépítészekre nagy szükség volna.

Az interjút készítette: Móri Levente